

OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ILMIY-TADQIQOT FAOLIYATI VA INNOVATSION JARAYONLARNI BOSHQARISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI

D. Xaydarova

Qo'qon Davlat Universiteti

Ilmiy-tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagogik kadrlarni tayyorlash bo'limi mudiri

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot faoliyatini tashkil etish, innovatsion jarayonlarni boshqarish, ilmiy salohiyatni oshirish va ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlashning ustuvor yo'nalishlari yoritilgan. Shuningdek, ilmiy izlanishlar samaradorligini oshirish, yosh tadqiqotchilarni qo'llab-quvvatlash hamda ilmiy natijalarni ta'lim amaliyotiga tatbiq etish masalalari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, ilmiy-tadqiqot faoliyati, innovatsiya, ilmiy salohiyat, ilmiy-pedagogik kadrlar, yosh olimlar, ilmiy loyihalar, ilmiy hamkorlik.

KIRISH

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida oliy ta'lim muassasalarining rivojlanishi nafaqat ta'lim sifatiga, balki ilmiy-tadqiqot faoliyatining samaradorligi va innovatsion salohiyatiga ham bevosita bog'liq. Zamonaviy universitetlar bilim beruvchi muassasa bo'lish bilan birga, yangi ilmiy g'oyalar yaratiladigan, innovatsion ishlanmalar ishlab chiqiladigan va ilmiy natijalar amaliyotga tatbiq etiladigan markaz sifatida ham faoliyat yuritishi lozim. Ilmiy-tadqiqot faoliyatini samarali tashkil etish professor-o'qituvchilar, doktorantlar, mustaqil izlanuvchilar va talabalarning ilmiy salohiyatini birlashtirishni talab qiladi. Shu sababli ilmiy faoliyatni rejalashtirish, muvofiqlashtirish, natijalarni monitoring qilish va ilmiy hamkorlikni rivojlantirish oliy ta'lim muassasalarining muhim vazifalaridan hisoblanadi.

Ilmiy-tadqiqot faoliyatini boshqarish - ilmiy izlanishlarni maqsadli tashkil etish, ustuvor yo'nalishlarni belgilash, ilmiy resurslardan oqilona foydalanish va erishilgan natijalarni baholashga qaratilgan tizimli jarayondir. Ushbu jarayonda ilmiy-tadqiqot faoliyatining istiqbolli yo'nalishlarini aniqlash, professor-o'qituvchilarning ilmiy faolligini qo'llab-quvvatlash, grant loyihalarini tayyorlash, ilmiy maqolalar sifatini oshirish va ilmiy natijalarni amaliyotga joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Ilmiy faoliyatni samarali boshqarish uchun quyidagi yo'nalishlarga e'tibor qaratish lozim:

Birinchidan, universitetning ilmiy rivojlanish strategiyasini ishlab chiqish va uni fakultet hamda kafedralar faoliyati bilan uyg'unlashtirish zarur. Belgilangan

maqsadlar aniq vazifalar, muddatlar va kutilayotgan natijalar bilan mustahkamlanishi kerak.

Ikkinchidan, ilmiy faoliyat natijalarini muntazam tahlil qilish lozim. Bunda ilmiy maqolalar, monografiyalar, patentlar, grant loyihalari, ilmiy ishlanmalar va ularning amaliy ahamiyati kabi ko‘rsatkichlar hisobga olinadi.

Uchinchidan, ilmiy faoliyatda hamkorlik muhitini shakllantirish muhimdir. Turli kafedralar, ilmiy markazlar va boshqa ta’lim muassasalari bilan hamkorlik qilish fanlararo tadqiqotlarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Innovatsiya ilmiy g‘oya yoki yangi ishlanmaning amaliyotga tatbiq etilishi, mavjud jarayonlarning takomillashtirilishi va yangi samarali yechimlarning yaratilishi bilan bog‘liq. Oliy ta’limda innovatsion faoliyat ta’lim metodlarini yangilash, ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish imkoniyatlarini o‘rganish, raqamli vositalardan foydalanish va ilmiy natijalarning amaliy qiymatini oshirish orqali namoyon bo‘ladi. Innovatsion faoliyatni rivojlantirishda bir nechta yo‘nalish muhim hisoblanadi.

Raqamli ilmiy muhitni shakllantirish. Elektron ma’lumotlar bazalari, ilmiy axborot resurslari va raqamli monitoring vositalaridan foydalanish ilmiy faoliyatni rejalashtirish hamda natijalarni tahlil qilish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Ilmiy loyihalarni qo‘llab-quvvatlash. Professor-o‘qituvchilar va yosh tadqiqotchilarning grant tanlovlarida ishtirok etishi, ilmiy g‘oyalarini loyihalarga aylantirishi hamda ilmiy ishlanmalarni amaliyotga tatbiq etishi uchun zarur tashkiliy va metodik yordam ko‘rsatilishi lozim.

Fan va amaliyot integratsiyasi. Ilmiy tadqiqotlar real ehtiyojlar va dolzarb muammolarga yo‘naltirilganda ularning samaradorligi ortadi. Shu bois ilmiy natijalarni ishlab chiqarish, ta’lim, madaniyat va boshqa sohalar bilan bog‘lash muhimdir.

Ilmiy hamkorlikni kengaytirish. Mahalliy va xorijiy ilmiy muassasalar bilan qo‘shma tadqiqotlar, ilmiy seminarlar va tajriba almashish tadbirlarini tashkil etish ilmiy salohiyatni rivojlantiradi.

Ilmiy-pedagogik kadrlarni tayyorlash oliy ta’lim muassasasining uzoq muddatli rivojlanishini ta’minlaydigan muhim omillardan biridir. Ilmiy darajaga ega mutaxassislar sonini ko‘paytirish bilan birga, ularning tadqiqot olib borish, ilmiy natijalarni e’lon qilish va ta’lim jarayoniga yangi bilimlarni olib kirish salohiyatini rivojlantirish zarur. Bu borada doktorantlar, mustaqil izlanuvchilar va ilmiy faoliyatga qiziqadigan yosh professor-o‘qituvchilar bilan tizimli ishlash muhim ahamiyatga ega. Ularga tadqiqot mavzusini tanlash, ilmiy metodologiyani o‘zlashtirish, ilmiy maqola tayyorlash, ma’lumotlarni tahlil qilish va ilmiy natijalarni taqdim etish bo‘yicha metodik ko‘mak berilishi lozim. Yosh tadqiqotchilar uchun tajribali olimlar ishtirokida seminarlar, ilmiy maktablar, maslahat uchrashuvlari va mahorat darslarini tashkil etish samarali natija beradi. Shuningdek, tadqiqotchilarning ilmiy loyihalarda ishtirok etishi, ilmiy anjumanlarda ma’ruza qilishi va xalqaro hamkorlik aloqalarini yo‘lga qo‘yishi uchun sharoit yaratish zarur. Ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlashda ustoz-shogird munosabatlari ham alohida o‘rin tutadi.

Tajribali olimning yosh tadqiqotchiga ilmiy izlanish jarayonida yo‘l-yo‘riq ko‘rsatishi, metodik yordam berishi va mustaqil fikrlashini qo‘llab-quvvatlashi ilmiy maktablarning shakllanishiga xizmat qiladi.

Ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirishda monitoring va tahlil muhim boshqaruv vositasi hisoblanadi. Monitoring ilmiy rejalar ijrosini kuzatish, mavjud muammolarni aniqlash, natijalarni baholash va keyingi vazifalarni belgilash imkonini beradi. Monitoring jarayonida ilmiy loyihalarning bajarilishi, ilmiy maqolalar va boshqa ilmiy nashrlar, dissertatsiya tadqiqotlarining borishi, yosh olimlarning faolligi, ilmiy hamkorlik va innovatsion ishlanmalarning natijalari o‘rganilishi mumkin. Bunda miqdoriy ko‘rsatkichlar bilan bir qatorda, ilmiy ishlarning mazmuni, yangiligi, ishonchliligi va amaliy ahamiyatiga ham e’tibor qaratish zarur. Chunki ilmiy faoliyat samaradorligi faqat nashrlar soni bilan emas, balki yaratilgan bilimning ilmiy va amaliy qiymati bilan ham belgilanadi.

Monitoring natijalari asosida ilmiy faoliyatdagi ustuvor vazifalar aniqlanadi, zarur metodik yordam ko‘rsatiladi va keyingi rivojlanish yo‘nalishlari belgilanadi. Bu esa ilmiy faoliyatni tasodifiy tadbirlar yig‘indisi emas, balki uzluksiz va natijaga yo‘naltirilgan jarayon sifatida tashkil etishga yordam beradi.

Xulosa

Oliy ta’lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot faoliyati va innovatsion jarayonlarni samarali boshqarish universitetning ilmiy salohiyatini oshirish, ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash sifatini yaxshilash hamda ilmiy natijalarni amaliyotga tatbiq etishning muhim shartidir. Ilmiy faoliyatni rivojlantirish uchun strategik rejalashtirish, raqamli vositalardan foydalanish, yosh olimlarni qo‘llab-quvvatlash, ilmiy hamkorlikni kengaytirish va natijalarni muntazam monitoring qilish o‘zaro uyg‘unlikda olib borilishi lozim. Shuningdek, ilmiy-tadqiqot faoliyatini boshqarishda ijodiy tashabbus, akademik halollik, ochiq ilmiy muloqot va natijaga yo‘naltirilgan yondashuvni qo‘llab-quvvatlash muhimdir. Ana shunday tizimli yondashuv oliy ta’lim muassasasida barqaror ilmiy muhitni shakllantirish va innovatsion rivojlanishni ta’minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 29-oktabrdagi O‘RQ-576-son **“Ilm-fan va ilmiy faoliyat to‘g‘risida”gi Qonuni**. Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi: <https://lex.uz/>
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-oktabrdagi PF-6097-son **“Ilm-fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi Farmoni**. <https://lex.uz/uz/doc-passport/-5073447>
3. O‘zbekiston Respublikasining **“Innovatsion faoliyat to‘g‘risida”gi Qonuni**. Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi: <https://lex.uz/>
4. Qobilova, E., I. Xaydarova, and R. Gulnora. "O ‘ZBEK XALQ AN’ANALARI-TARBIYA OMILI." *Scientific Approach to the Modern Education System* 3.26 (2024): 192-195.
5. QOBILOVA, E'ZOZXON. "Forming a sense of love for the profession by teaching labor songs to 4th class students in music culture lessons." *Journal of Positive School Psychology* 7.2 (2023).

6. Azizxonova, M. va E. Qobilovalar. "YOSHLARNI MUSIKY MADANIYATI VA MAINAVYATNI SHAKLLANTIRISHDA MUSIKY TABIYANING AHAMIYATI." *Sharq san'ati va madaniyati* 3.1 (2022): 51-57.
7. Bakirovna, Qobilova, et al. "THE ROLE OF A MUSIC TEACHER IN THE PROCESS OF EDUCATING CHILDREN'S MORAL FEELINGS." *International Journal of Early Childhood Special Education* 14.6 (2022).
8. Qobilova, Ezoz, Oygul Sobirova va Faxriddin Najmiddinov. "Musiqiy madaniyat va ma'naviyatni shakllantirishda musiqi ta'limining ahamiyati." *Academicia: Xalqaro ko'p tarmoqli tadqiqot jurnali* 11.1 (2021): 698-703.
9. Bakirovna, Q. E. "Theoretical And Methodological Basis Of Overcoming Contradictions In Modern Musical And Educational Practice." *Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching* 1.1 (2021): 117-120.
10. Djumaboyeva, M. "FORMING THE QUALITY OF CREATIVITY IN STUDENTS BY TEACHING THE LIFE AND WORK OF COMPOSER SULAYMON YUDAKOV." *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH* ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036 12.02 (2023): 30-33.
11. Djumaboyeva, M. "Activities Specific To Music Lessons And Requirements For The Teacher In Using Them As A Means Of Education." *Journal of Positive School Psychology* (2023): 877-880.
12. Bakirovna, Qobilova, et al. "THE ROLE OF A MUSIC TEACHER IN THE PROCESS OF EDUCATING CHILDREN'S MORAL FEELINGS." *International Journal of Early Childhood Special Education* 14.6 (2022).
13. Djumaboyeva, M. "PEDAGOGICAL SKILLS OF MUSIC TEACHERS." *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research* 4 (2024): 150-154.
14. Rasulova, H. N. "Pedagogical opportunities of applying clil technology in music education." (2025).